omfang, hvor reglerne anvendes ens på indenlandske og udenlandske varer og kan begrundes som nødvendige for at opfylde uomgængelige krav, navnlig hensynet til forbrugerbeskyttelse og redelig handelsskik.

7. Ved bedømmelsen af, om nationale regler lovligt kan forbyde afsætning af vin indført i en bestemt type flasker for at beskytte en indirekte, geografisk oprindelsesbetegnelse af forbrugerhensyn, gælder det, at under en fælles markedsordning skal hensynet til forbrugerbeskyttelse og redelig handelsskik, for så vidt angår vines præsentation, sikres under gensidig respekt af traditionelle sædvaner, der loyalt anvendes i de forskellige medlemsstater.

   Der foreligger en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, såfremt en medlemsstat på indførsel af vine med oprindelse i en anden medlemsstat anvender nationale regler, hvorefter kun visse indenlandske producenter må anvende en bestemt flaskeform, når anvendelsen af denne eller en lignende flaskeform i oprindelsesstaten sker i overensstemmelse med en traditionel sædvane, der anvendes loyalt.

8. Foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative indførselsrestriktioner, der følger af nationale regler om, at det forbeholdes visse indenlandske producenter og forhandlere at anvende en bestemt form for vinflasker, kan ikke begrundes i hensynet til den offentlige orden, uanset om reglerne er strafsanktioneret; foranstaltningerne kan heller ikke støttes på hensynet til beskyttelse af industriel og kommerciel ejendomsret med den begrundelse, at flasken traditionelt anvendes af de indenlandske producenter, når identiske eller lignende flasker benyttes i en anden medlemsstat på grundlag af en traditionel sædvane, der anvendes loyalt i handelen med vine med oprindelse i denne stat.

I sag 16/83

angående en anmodning, som Landgericht München II (10. afdeling for straffesager) i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende straffesag mod

KARL PRANTL

for overtrædelse af »Weingesetz« (vinloven) at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af traktatens artikler 30 og 36,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten J. Mertens de Wilmars, afdelingsformændene T. Koopmans og Y. Galmot, dommerne P. Pescatore, Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco, O. Due og U. Everling,

generaladvokat: Sir Gordon Slynn
justitssekretær: P. Heim

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 20 i statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

A — Faktiske omstændigheder

1. Den såkaldte »Bocksbeutel«-flaske

»Bocksbeutel«-flasken, som denne sag vedrører, er en dråbeformet flaske af særlig udformning. Vine, som bærer betegnelsen »QbA« (kvbd, kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder), og som hidrører fra Franken, det såkaldte badensiske Franken og fire kommuner beliggende i den centrale del af Baden, sælges i denne flaske. Brugen af den såkaldte »Bocksbeutel«-flaske har i Franken flere hundrede års tradition bag sig.

I italien, navnlig i området Trentino Alto Adige, har »Bocksbeutel«-flasken ligeledes en over hundrede år gammel tradition.

Den traditionelle, italienske »Bocksbeutel«-flaske er en smule rundere end den frankiske »Bocksbeutel«-flaske, og dens hals er en anelse kortere end sidstnævntes.

2. De tyske vinregler til beskyttelse af brugen af »Bocksbeutel«-flasken

Efter at Bundesgerichtshof i en dom af 12. marts 1971 havde fastslået, at »Bocksbeutel«-flasken var en indirekte, geografisk oprindelsesbetegnelse, samt at brugen af denne flasketype for vine, der ikke var fremstillet i det område, hvor denne flaske traditionelt benyttes, kunne udsætte forbrugerne for en vildfarelse, indførtes § 17 i bekendtgørelsen om vin, hedvin og andre drikkevarer med et indhold af vin af 15. juli 1971 (vinbekendtgørelsen, Bundesgesetzblatt 1971, første del, s. 926).

Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

»Kun kvalitetsvin fra et bestemt dyrkningsområde ('QbA') hidrørende fra dyrkningsområdet Franken, fra Tauber-

tal i Baden og Schüpfergrund, samt fra kommunerne Neuweier, Steinbach, Umweg og Varnhalt må bringes i handelen aftappet på traditionelle 'Bocksbeutel'-flasker«.

§ 23, stk. 2, i samme bekendtgørelse har følgende ordlyd:

»Efter vinlovens § 67, stk. 5, nr. 2, straffes den, der i strid med § 17 bringer andre end de deri anførte produkter i handelen aftappet på 'Bocksbeutel'-flasker«.

Endelig indeholder vinlovens § 67, stk. 5, (Bundesgesetzblatt 1971, første del, s. 893) følgende bestemmelse:

»Med frihedsstraf indtil et år eller med bøde straffes den, der ... 2. i strid med forbudet mod falsk i § 45, stk. 1-3, eller en bekendtgørelse, der er udstedt i medfør af § 46, stk. 4, for så vidt den for et bestemt gerningsindhold henviser til denne straffebestemmelse, bringer et produkt i handelen, bringer det ind i eller ud af landet eller gør det til genstand for reklame ...«.

Efter ikrafttrædelsen af vinbekendtgørelsens § 17 synes beskyttelsen af »Bocksbeutel«-flasken i Forbundsrepublikken Tyskland at være blevet modereret på grund af en ny afgørelse truffet af Bundesgerichtshof den 26. januar 1979, ifølge hvilken bekendtgørelsens § 17 skulle fortolkes indskrænkende og kun omfattede traditionelle »Bocksbeutel«-flasker, og ikke andre »lignende« eller »beslægtede« flasketyper.

3. Tiltalen mod Prantl

Karl Prantl tiltales for i tiden fra den 3. december 1980 til den 10. september 1981 i Forbundsrepublikken Tyskland vedvarende at have solgt italiensk rødvin — henholdsvis oplagret den med henblik på salg — nemlig en kvbd-vin fra vinfirmaet Martini, som var indført i Forbundsrepublikken Tyskland med henblik på erhvervsmæssigt salg, og hvortil der ulovligt var anvendt såkaldte »Bocksbeutel«-flasker.

Derved skulle tiltalte have overtrådt vinbekendtgørelsens § 17 og være hjemfalden til straf i medfør af § 67, stk. 5, nr. 2, i vinloven af 14. juli 1971.

B — Retsforhandlinger

— Amtsgericht Miesbach frifandt tiltalte ved dom af 6. juli 1982, idet retten fandt, at de af tiltaltes firma anvendte flasker var traditionelle »Bocksbeutel«-flasker, som omfattet af vinbekendtgørelses § 17, men at bekendtgørelsen ikke kunne finde anvendelse som følge af EØF-traktatens artikler 30 og 36.

— Anklagemyndigheden indankede sagen for Landgericht München II og gjorde gældende, at vinbekendtgørelsens § 17 på ingen måde havde tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, og at den følgelig ikke kunne stride mod traktatens artikel 30.

Anklagemyndigheden gjorde endvidere gældende, at bestemmelsen var nødvendig og lovligt begrundet af hensyn til forbrugerne og beskyttelsen af redelig handelsskik.

— Landgericht München II fandt, at de af Prantl benyttede »Bocksbeutel«-flasker i deres form havde stor lighed med den frankiske »Bocksbeutel«-flaske, og at flaskerne var traditionelle »Bocksbeutel«-flasker i vinbekendtgørelsens § 17's forstand.

— Retten rejste imidlertid det spørgsmål, om vinbekendtgørelsens § 17 bevarede sin gyldighed i tilfælde af konflikt med EØF-traktatens artikel 30 på grund af undtagelsesbestemmelsen i traktaten artikel 36.

Ved kendelse af 12. januar 1983 har Landgericht München II, 10. afdeling for straffesager, udsat sagen og besluttet at forelægge Domstolen følgende to præjudicielle spørgsmål:

»1. Har § 17 i bekendtgørelse om vin, hedvin og andre drikkevarer med indhold af vin af 15. juli 1971 (vinbekendtgørelsen) tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, således at den strider mod EØF-traktatens artikel 30?

2. Falder vinbekendtgørelsens § 17 under de særlige omstændigheder i den foreliggende sag ind under reglerne i EØF-traktatens artikel 36 om beskyttelse af de deri nævnte retsgoder?«

Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens justitskontor den 28. januar 1983.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af Karl Prantl ved advokaterne Stock, Strohm og Reinelt, af Forbundsrepublikken Tysklands regering ved professor i retsvidenskab Rudolf Lukes, af Det italienske Republiks regering ved avvocato dello Stato Ivo M. Braguglia, og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved Richard Wainwright og Bernhard Jansen, Kommissionens juridiske tjeneste, som befuldmægtigede.

I medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 2, og under hensyn til en begæring fra Forbundsrepublikken Tyskland om, at sagen afgøres af plenum, er sagen blevet henvist til afgørelse af den samlede Domstol.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Domstolen har imidlertid anmodet Kommissionen og Forbundsrepublikken Tysklands regering om forud for den mundtlige forhandling at besvare følgende spørgsmål:

1. Spørgsmål til Kommissionen for De europæiske Fællesskaber

Kommissionen anmodes om for Domstolen at fremlægge resultaterne af den undersøgelse, den har foretaget (jfr. indlæggets s. 12) med henblik på at afgøre, om tilsvarende regler eller sædvaner, der anerkendes i national lovgivning, forekommer i de andre medlemsstater.

Kommissionen anmodes om en kort redegørelse for det udførte arbejde og de til dato førte forhandlinger med henblik på at sikre beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken samt grundene til, at arbejdet og forhandlingerne er slået fejl.

2. Spørgsmål til Forbundsrepublikken Tysklands regering

Forbundsrepublikkens Tysklands regering opfordres til at oplyse, hvilket formål den på indlæggets s. 30 omtalte tyske sammenslutning har, og af hvilke grunde og på hvilket lovgrundlag sammenslutningen har anmeldt et fællesmærke.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

A — Indlæg fra tiltalte i hovedsagen, Karl Prantl

1. Karl Prantl har indledningsvis fremsat fire bemærkninger til forelæggelseskendelsen.

— For det første finder han, at det ville være mere korrekt at sige, at den traditionelle italienske »Bocksbeutel«-flaske er en anelse rundere end den frankiske »Bocksbeutel«-flaske, og at dens hals er en anelse kortere end sidstnævntes.

— For det andet har han anført, at Landgericht München i kendelsens grunde har undladt at omtale, at »Bocksbeutel«-flasker fra Trentino Alto Adige er blevet importeret til Tyskland i store mængder og hidtil uden vanskeligheder fra de tyske myndigheders side.

— For det tredje har tiltalte anført, at det forhold, han for den nationale domstol har påberåbt sig til sit forsvar, nemlig at enhver ifølge italiensk lov har ret til at benytte såkaldte »Bocksbeutel«-flasker, uanset hvilken vin (kvbd) den indeholder, i det mindste må gælde i tilfælde, hvor anvendelsen af »Bocksbeutel«-flasker for vin fra særlige områder har en lang tradition bag sig. Beskyttelsen af de tyske forbrugere eller forbrugerne i Fællesskabet kræver følgelig ikke, a priori, indførelse af en særlig regel som reglen i § 17 i straffebestemmelserne i vinbekendtgørelsen af 15. juli 1971.

— Endelig og for det fjerde har Karl Prantl henvist til en subsidiær begæring, som han har fremsat for den nationale ret under sagens behandling i første instans, om, at den præjudicielle forelæggelse omfatter spørgsmålet, om ikke vinbekendtgørelsens § 17 i det mindste er i strid med fællesskabsretten, i det omfang det i bestemmelsen indeholdte forbud og den tilhørende straffebestemmelse finder anvendelse, selv når de »Bocksbeutel«-ligende flasker, i hvilke vinen fra Trentino Alto Adige sælges — som i denne sag — er forsynet med tydelige og detaljerede etiketter, der ikke kan forårsage forvekslinger, og som henleder forbrugernes opmærksomhed på, at vinen i flaskerne stammer fra andre områder end dem, der er nævnt i vinbekendtgørelsens § 17.

2. Karl Prantl har endvidere, anført, at de anfægtede regler strider mod EØF-traktatens artikel 30, idet de udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en indførelsesrestriktion. Han har herved påberåbt sig Domstolens praksis, hvorefter begrebet foranstaltninger med tilsvarende virkning som indførselsrestriktioner også omfatter bestemmelser, der indirekte eller potentielt udgør en hindring for samhandelen inden for Fællesskabet, og hvorefter der ikke kun skal anvendes kriterier, der bygger på en formel diskrimination.

Domstolen har endvidere ved flere lejligheder understreget, at sådanne foranstaltninger med tilsvarende virkning ikke kun omfatter handelsreguleringer i formel forstand.

Karl Prantl finder følgelig, at vinbekendtgørelsens § 17 på grund af sin art og sine virkninger overskrider rammerne for de virkninger, som er »karakteristiske for bestemmelser for handelen« (effets propres).

Desuden kan en sådan regel, der i sin nugældende form og med den anlagte, vide fortolkning ikke tager hensyn til den konkrete etikettering og betegnelse af vinen, ikke anses som en ordning, der er uomgængeligt nødvendig af hensyn til

især forbrugerbeskyttelsen og redelig handelsskik.

3. Karl Prantl har endelig gjort gældende, at undtagelserne i traktatens artikel 36 ikke kan anvendes i denne sag:

— For det første er traktatens artikel 36 en undtagelsesbestemmelse, der følgelig må fortolkes indskrænkende.

— For det andet kan medlemsstaterne af hensyn til redelig handelsskik og for at beskytte forbrugerne i givet fald indføre regler, der begrænser anvendelsen af bestemte former for vinflasker, for at undgå vildfarelser med hensyn til vinens oprindelse, men det må efter Domstolens faste praksis nøje undersøges, om de således indførte regler er uomgængeligt nødvendige (og ikke blot ønskelige), om de fortsat må anses for berettigede, og endelig om de kan erstattes af andre regler, der i mindre grad fraviger princippet om de frie varebevægelser inden for Det europæiske Fællesskab.

— Efter Karl Prantl's opfattelse følger det af Domstolens retspraksis, at et sådant tilfælde ikke foreligger her.

De tyske bestemmelser er hverken i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet eller princippet om det mindst mulige indgreb, når oplysningerne på det importerede produkts originale etiket »med hensyn til produktets art har et informationsindhold af samme værdi for forbrugerne som den i lovgivningen påbudte betegnelse« (dom af 11. 12. 1980, sag 27/80, Fietje, Sml. 1980, s. 3839).

I den foreliggende sag er det således ubestrideligt, at de mange oplysninger og angivelser på flasken, der alle henviser til Italien som oprindelsesland, nærmere betegnet Trentino Alto Adige, er tilstrækkelige til at oplyse forbrugerne om, at det solgte produkt i flaskerne ikke stammer fra Franken, men fra Trentino Alto Adige.

— Karl Prantl har endvidere anført, at tysk konkurrencelovgivning er en af de strengeste i verdenen, og at de tyske domstoles praksis på området bygger på »et billede af en gennemsnitsforbruger, der er absolut umyndig, ubegavet grænsende til det patologiske og skødesløst uopmærksom«, hvilken indstilling må beklages. Også EF-Domstolen tillægger oplysninger på etiketten stor betydning (dom af 22. 6. 1982, Robertson m.fl., sag 220/81, og dom af 16. 12. 1980, Anton Adriaan Fietje, sag 27/80, Sml. 1980, s. 3839).

Endelig har Karl Prantl gjort gældende, at opretholdelsen af vinbekendtgørelsens § 17 udgør en diskrimination — som i øvrigt er let at undgå — over for de andre medlemsstater, som går langt videre end nødvendigt af hensyn til forbrugerbeskyttelsen.

På trods af, at »Bocksbeutel«-flaskerne fra Franken i sig selv ikke er helt ensartede, og tildels falder forskelligt ud, kan vinproducenterne i Franken benytte denne flaskeform uden begrænsning, mens dens benyttelse undtagelsesfrit er forbudt for vinproducenter i Trentino Alto Adige, som også i flere århundreder har benyttet »Bocksbeutel«-flasker.

Denne situation er så meget mere oprørende, som portugisiske »Bocksbeutel«-flasker har kunnet importeres til Tyskland i ubegrænsede mængder siden

Bundesgerichtshof's dom af 26. januar 1979.

— Afslutningsvis har Karl Prantl foreslået, at Domstolen besvarer det første spørgsmål bekræftende, det andet spørgsmål benægtende og under alle omstændigheder udtaler, at vinbekendtgørelsens § 17 ikke finder anvendelse i tilfælde, hvor det i tilstrækkeligt omfang er oplyst på flaskens etiket, at den vin, der sælges i »Bocksbeutel«-flasker, stammer fra Sydtyrol i Italien.

B — Indlæg afgivet af Forbundsrepublikken Tysklands regering

Indledningsvis har Forbundsrepublikken Tysklands regering fremhævet, at Domstolen ikke under en sag i medfør af traktatens artikel 177 kan tage stilling til, om interne retsregler er forenelige med bestemmelser i fællesskabsretten.

Med dette som udgangspunkt tilkommer det således Domstolen her i sagen at tage stilling til, om EØF-traktatens bestemmelser om frie varebevægelser tillader interne bestemmelser i medlemsstaterne som dem, der opstiller et forbud mod at anvende »Bocksbeutel«-flasker med henblik på at beskytte indirekte geografiske oprindelsesbetegnelser.

Forbundsrepublikken Tysklands regering har principalt gjort gældende, at den anfægtede ordning ikke er en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, jfr. EØF-traktatens artikel 30, subsidiært, at selv om dette skulle være tilfældet, ville den have hjemmel som en af traktatens artikel 36 omfattet undtagelse.

1. Den anfægtede ordning udgør ikke en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, jfr. EØF-traktatens artikel 30.

Til støtte for dette anbringende har Forbundsrepublikken Tysklands regering opdelt sin argumentation i tre led, nemlig for det første det nøjagtige indhold af den anfægtede ordning, for det andet fortolkningen af begrebet foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion og for det tredje en vurdering af vinbekendtgørelsens § 17 på grundlag af de således opstillede kriterier.

a) Det nøjagtige indhold af den anfægtede ordning: Artikel 17 i vinbekendtgørelsen har alene til formål og til følge at beskytte den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske som en indirekte oprindelsesbetegnelse.

— For det første er de bestemmelser i den tyske vinret, som denne sag vedrører, ikke til hinder for i Forbundsrepublikken Tyskland at afsætte vin fra andre medlemsstater, herunder bl.a. italiensk rødvin fra Trentino Alto Adige, og de er heller ikke til hinder for at afsætte denne vin i de emballager, der sædvanligvis benyttes hertil.

Reglerne har alene til formål at forbyde, at den vin, der skal sælges, det være sig i den sædvanlige emballage eller en anden til formålet valgt emballage, sælges i Forbundsrepublikken i en præsentation, der er en indirekte oprindelsesbetegnelse for en kvalitetsvin fra et bestemt dyrkningsområde, og som derfor samtidig er en kvalitetsangivelse.

Endvidere er de omstridte bestemmelser ikke en hindring for de frie varebevægelser, men hindrer blot forhold, der kan give anledning til forvekslinger i forbindelse hermed.

— For det andet har Forbundsrepublikken Tysklands regering anført, at det, som Karl Prantl er tiltalt for i den foreliggende sag, er at have aftappet og solgt vinen på flasker, som ifølge

»Landesuntersuchungsamt für das Gesundheitswesen Südbayer«'s undersøgelser er fremstillet i Forbundsrepublikken Tyskland eller i Østrig af form som en traditionel Bocksbeutel-flaske, og som således udgør en indirekte oprindelsesbetegnelse for vin fremstillet i Franken og i visse områder i Baden.

I modsætning til de tidligere sager vedrørende emballage, som Domstolen har afgjort, er der her i sagen tale om, at der til et produkt bevidst er anvendt en præsentation, som er en indirekte oprindelsesbetegnelse.

Forbundsrepublikken Tysklands regering har nærmere fremhævet, at § 17 i »Weinverordnung« opregner de betingelser, der stilles til vins ydre præsentation i medfør af § 46 i »Weingesetz« og i medfør af artikel 43 i Rådets forordning nr. 355/79 af 5. februar 1979. Disse regler forbyder anvendelsen af den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske til vin, der er fremstillet i andre områder end Franken og visse områder i Baden, da vin i en sådan præsentation ville medføre utilladelige vildfarelser og forvekslinger med hensyn til vinens art og oprindelse, både efter fællesskabsretten og i henhold til tysk ret. Reglerne har til formål at beskytte en emballage, der udgør en indirekte oprindelsesangivelse for visse vine med særlige, geografisk bestemte egenskaber.

Geografiske oprindelsesbetegnelser udgør en vigtig kategori af kendetegn i handelen og har til formål at beskytte forbrugerne og almenheden, idet de ved deres billedskabende evne bidrager til at identificere bestemte produkter og er et middel til at sikre gennemsigtighed på markedet.

Det er i øvrigt almindeligt antaget i tysk retspraksis, at den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske er en indirekte oprindelsesbetegnelse og en kvalitetsbetegnelse for vin fra Franken, hvilket er i overensstemmelse med resultatet af en opinionsundersøgelse, der er foretaget i Forbundsrepublikken Tyskland.

— Endelig har Forbundsrepublikken Tysklands regering fremhævet, at Bundesgerichtshof i sin dom af 26. januar 1979 har præciseret rækkevidden af vinbekendtgørelsens § 17 ved at fastslå, at beskyttelsen af den indirekte oprindelsesbetegnelse udelukkende knytter sig til den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske.

b) Selve begrebet foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative indførselsrestriktioner, jfr. traktatens artikel 30

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at en national foranstaltning, som alene har til formål at beskytte en indirekte geografisk oprindelsesbetegnelse, og som ikke begrænser den loyale samhandel inden for Fællesskabet, ikke er en foranstaltning med tilsvarende virkning som nævnt i traktatens artikler 30 ff.

Efter regeringens opfattelse må begrebet foranstaltninger med tilsvarende virkning bedømmes under hensyn til EØF-traktaten, den afledte fællesskabsret, Domstolens praksis og den juridiske litteratur.

b) 1. Traktaten

— For det første fremgår det af traktatens bestemmelser, at der kun foreligger en foranstaltning med tilsvarende virk-

ning som en kvantitativ restriktion, hvis den nationale foranstaltning er egnet til at påvirke samhandelen inden for Fællesskabet, hvis den har andre end generelle og ubestemte virkninger på samhandelen inden for Fællesskabet, og hvis den er egnet til at begrænse denne samhandel.

— For det andet og analogt med fællesskabsrettens konkurrenceregler omfatter forbudet mod nationale foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative restriktioner ikke enhver national foranstaltning, idet der skal tages hensyn til foranstaltningens virkning på samhandelen.

— For det tredje finder Forbundsrepublikken Tysklands regering, at traktatens artikler 30 ff. ikke længere ville kunne håndhæves i praksis, såfremt de omfattede enhver national foranstaltning, uden at der blev anlagt en nærmere vurdering, idet det er klart, at enhver national foranstaltning, der er truffet af en medlemsstat, på en eller anden måde påvirker samhandelen.

— Regeringen slutter heraf, at ifølge ordlyden og formålet med traktatens artikler 30 ff. kan en national foranstaltning kun anses som en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, når den ifølge en nærmere vurdering er egnet til at skabe tilsvarende begrænsninger for samhandelen som en kvalitativ restriktion.

b) 2. Den afledte fællesskabsret: Kommissionens direktiv 70/50/EØF af 22. december 1969

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at det fremgår af dette direktiv, at kun nationale foranstaltninger, der er egnede til at påvirke samhandelen, skal anses som foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative restriktioner.

— Regeringen bemærker hertil for det første, at det fremgår af en gennemgang af ottende til ellevte betragtning i direktivets præambel, at foranstaltninger, der gælder uden forskel for nationale produkter og importerede produkter, i princippet ikke skal anses som foranstaltninger med tilsvarende virkning, medmindre deres virkning overskrider rammerne for de virkninger, der er karakteristiske for sådanne bestemmelser, eller hvis importen er gjort umulig eller mere vanskelig eller byrdefuld end afsætningen af den indenlandske produktion, uden at dette er nødvendigt for at nå et legitimt formål, som ikke kan opnås med et andet middel, der i ringere grad hæmmer samhandelen mellem medlemsstaterne.

— For det andet har Forbundsrepublikken Tysklands regering anført, at det fremgår af katalogen over foranstaltninger med tilsvarende virkning i direktivets artikler 2 og 3, at ikke enhver foranstaltning kan anses som en foranstaltning med tilsvarende virkning som kvantitative restriktioner, men at der tværtimod skal anvendes kriterier, der indebærer en vurdering af den pågældende foranstaltnings virkning på samhandelen.

— Forbundsrepublikken Tysklands regering har draget den konklusion, at begrebet foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion kun omfatter foranstaltninger, som efter en nærmere vurdering må anses som egnede til at påvirke samhandelen.

b) 3. Domstolens praksis

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at det fremgår af en gennem-

gang af Domstolens praksis og navnlig af de domme, regeringen har henvist til (sagerne 51-54/71, International Fruit Company NV, Sml. 1971, s. 331; sag 8/74, Dassonville, Sml. 1974, s. 837; sag 15/79, P. B. Groenveld BV, »hestekød«, Sml. 1979, s. 3409; sag 113/80, Kommissionen mod Irland, »Souvenirs fra Irland«, Sml. 1981, s. 1625; sag 94/82, De Kikvorsch Groothandel-Import-Export BV, »Berliner Kindl Weisse Bier«, dom af 17. 3. 1983, Sml. 1983, s. 947), at foranstaltninger, der indføres af en medlemsstat med henblik på at beskytte forbrugerne eller med henblik på at beskytte redelig handelsskik, afgrænses i forhold til foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative restriktioner på grundlag af en nærmere vurdering, dvs. ved at undersøge, om foranstaltningen er egnet til at sikre forbrugerbeskyttelsen og redelig handelsskik, og ved først at vurdere foranstaltningens rækkevidde og dens påvirkning af samhandelen inden for Fællesskabet.

b) 4. Den juridiske litteratur

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at selv om der i den juridiske litteratur ikke hersker enighed om fastlæggelsen af de kriterier, der skal anvendes til at bestemme begrebet en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, lægges der overalt stor vægt på påvirkningen af markedet.

c) Ud fra den således fastlagte definition er vinbekendtgørelsens § 17 ikke en foranstaltning med tilsvarende virkning

c) 1. Traktaten

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at de omtvistede regler hverken aktuelt eller potentielt påvirker handelsstrømmene i traktatens artikel 30's forstand, idet de alene forbyder anvendelse af en indirekte oprindelsesbetegnelse, der er forbeholdt vine fra et klart afgrænset geografisk område, der har karakteristiske egenskaber i forhold til andre indenlandske og udenlandske vine.

Bestemmelsen begrænser derfor ikke afsætningen af vin fra noget vinområde i Fællesskabet, og begrænser heller ikke aftapning og salg af vin fra et hvilket som helst andet område i den sædvanlige og normale emballage eller en til formålet fremstillet særlig emballage.

Traktatens artikler 30 ff. beskytter kun redelig samhandel inden for Fællesskabet og ikke en varehandel, som er muliggjort ved en urigtig og vildledende præsentation eller ved ulovlig anvendelse af geografiske oprindelseskendetegn.

Denne fortolkning støttes i øvrigt af præamblen og bestemmelserne i Rådets forordning nr. 337/79 af 5. februar 1979 om den fælles markedsordning for vin.

c) 2. Direktiv 70/50/EØF

Den omtvistede regel gælder uden forskel for indenlandske og udenlandske produkter og er således i princippet lovlig ifølge direktivets ottende betragtning.

Endvidere går den tyske bestemmelse ikke videre end det tilsigtede formål, nemlig beskyttelsen af traditionelle »Bocksbeutel«-flasker som en indirekte oprindelsesangivelse; den hindrer ikke afsætning af vin fremstillet i andre områder af Fællesskabet og gør ikke importen umulig, mere vanskelig eller mere byrdefuld end afsætningen af indenlandske varer.

Endelig er de tyske vinregler i overensstemmelse med direktivets artikel 2, stk. 3, litra s), hvorefter nationale bestemmelser, som for et produkt forbeholder en oprindelsesbetegnelse eller angivelse af afsendelsesstedet, og som således angiver oprindelsen fra et bestemt område, ikke udgør foranstaltninger med tilsvarende virkning.

I øvrigt gælder forbudet mod illoyale konkurrencebehandlinger såvel i alle medlemsstaternes nationale retssystemer som i traktatretten f.eks. de bilaterale overenskomster mellem medlemsstaterne til beskyttelse af oprindelsesbetegnelser og angivelser af afsendelsessted og Madrid-arrangementet af 14. april 1981 om bekæmpelse af falske eller vildledende oprindelsesbetegnelser (Lissabon-affattelsen af 31. 10. 1958 med tillægsaftale indgået i Stockholm den 14. 7. 1967).

c) 3. Domstolens praksis

Den omstridte bestemmelse hindrer ikke den loyale samhandel, og kun en sådan nyder traktatens beskyttelse; bestemmelsen har alene til formål at hindre en illoyal optræden, såsom at anvende en indirekte oprindelsesangivelse til andre produkter, der hidrører fra andre områder.

Foranstaltningen er således »rimelig«, jfr. Dassonville-dommen, idet en beskyttelse mod risikoen for forveksling og vildledning altid er »rimelig«. Foranstaltningen har tillige til formål at beskytte redelig handelsskik, som dette begreb er anvendt i dommen i sag 113/80, »souvenirs fra Irland«.

Endelig står den omstridte bestemmelse ikke i misforhold til formålet. Således har opinionsundersøgelser foretaget i Forbundsrepublikken Tyskland vist, at en almindelig angivelse på etiketten i sproglig form ikke ville udelukke vildfarelse ved benyttelse af den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske til andre vine.

En sådan praksis ville endvidere indebære en modsigelse mellem det kendetegn, der er knyttet til flaskens form, der fremstår som en indirekte oprindelsesbetegnelse, og det kendetegn, der består i en etiket med et vist antal angivelser.

Forbundsrepublikken Tysklands regering finder, at det følger af det foregående, at det ikke er muligt at erstatte den omstridte bestemmelse af en anden ordning, der er mindre indgribende for samhandelen inden for Fællesskabet.

d) Forbundsrepublikken Tysklands regering har tilføjet, at Kommissionens adfærd i forbindelse med det forberedende arbejde til fællesskabsreguleringen inden for vinsektoren støtter regeringens standpunkt, hvorefter den kritiserede ordning ikke udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion.

Efter en nærmere gennemgang dels af de forordningsforslag, som Kommissionen har arbejdet på siden 1975 med henblik på at beskytte anvendelsen af »Bocksbeutel«-flasker, dels af regeringens egne bestræbelser herfor, har Forbundsrepublikken Tysklands regering anført, at Kommissionen i lang tid har haft fuldt kendskab til de omstridte regler, som den aldrig ar betragtet som en foranstaltning med tilsvarende virkning som nævnt i artikel 30. Såfremt dette havde været tilfældet, havde Kommissionen for længe siden grebet ind over for ordningen. Kommissionens svar på den skriftlige forespørgsel nr. 998/80 bekræfter i

øvrigt dette standpunkt (Gundelach's svar af 4. 12. 1980, EFT C 338 af 29. 12. 1980, s. 5).

2. Under alle omstændigheder er vinbekendtgørelsens artikel 17 berettiget i henhold til traktatens artikel 36

— Indledningsvis har Forbundsrepublikken Tysklands regering fremhævet, at der efter dens opfattelse for tiden ikke foreligger en fuldstændig fællesskabsregulering, som kan hindre, at den nationale foranstaltning er berettiget i henhold til artikel 36.

Fællesskabsbestemmelserne (forordningerne nr. 337/79, nr. 354/79 og nr. 355/79) indeholder kun generelle regler, der forbyder salg under vildledende betegnelser eller i vildledende emballager, men der foreligger ingen fællesskabsregler om det særlige tilfælde, at der benyttes vildledende emballering i form af traditionelle »Bocksbeutel«-flasker, der udgør en indirekte oprindelsesbetegnelse.

Der foreligger heller ikke fællesskabsregler om, hvilke sanktioner der kan anvendes over for vildledende emballage, hvorfor anvendelsen af sanktionerne i de tyske vinregler og i Forbundsrepublikken Tysklands privatret ikke udelukkes af fællesskabsregler.

— Under alle omstændigheder finder Forbundsrepublikken Tysklands regering, at de pågældende vinregler er berettigede i henhold til traktatens artikel 36, idet de er begrundet i hensynet til den offentlige orden og ønsket om at beskytte industrielle og kommercielle ejendomsrettigheder og ikke kan antages at udgøre et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult restriktion i samhandelen mellem medlemsstaterne.

a) Hensynet til den offentlige orden

a) 1. Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at selv om der hersker uklarhed med hensyn til definitionen af begrebet offentlig orden i traktatens artikel 36, må vinreglerne være omfattet af dette begreb, fordi der til reglerne er knyttet en strafferetlig sanktion.

Når en stat således belægger en bestemt adfærd med straf, medfører dette, at den pågældende regulering bliver en bestanddel af statens »offentlige orden«.

a) 2. Regeringen finder endvidere, at i det omfang forbrugerbeskyttelsen ligeledes anses som omfattet af den offentlige orden — jfr. Dassonville-dommen, men i modsætning til senere retspraksis, f.eks. dommen om irske souvenirs — vil de pågældende tyske vinregler også være begrundet ud fra dette synspunkt.

Til støtte herfor har regeringen henvist til den oven for under 1.b) anførte argumentation og gjort gældende, at forbrugerne, der kun har en vag forestilling om anvendelsen af den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske som en indirekte oprindelsesbetegnelse for vin fra Franken, kunne handle på grundlag af et »flygtigt indtryk« og blive vildledt af emballagen.

a) 3. I det omfang redelig handelsskik også anses som omfattet af begrebet den offentlige orden, vil vinbekendtgørelsens § 17 ligeledes være berettiget under denne synsvinkel.

Til støtte herfor har regeringen gentaget sin argumentation som gengivet under 1.b).

b) Begrundelse i hensynet til beskyttelse af industrielle og kommercielle ejendomsrettigheder

— Forbundsrepublikkens regering har for det første gjort gældende, at præsentationen af vinen i den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske — som en indirekte oprindelsesbetegnelse — udgør en industriel og kommerciel ejendomsret, som tilhører vinproducenterne i det geografisk bestemte område, som kendetegnet henviser til.

Pariserkonventionen til beskyttelse af industriel ejendomsret (Stockholm-affattelsen af 14. 7. 1967) bestemmer udtrykkeligt i artikel 1, at den industrielle ejendomsret også omfatter oprindelsesbetegnelser.

Da den indirekte oprindelsesbetegnelse nyder beskyttelse for et afgrænset, geografisk område og den dér fremstillede karakteristiske vin, nyder enhver producent i dette område også beskyttelse med hensyn til retten til en iværksat og udøvet næring (»Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb«) [1].

Efter regeringens opfattelse omfatter fællesskabsrettens industrielle og kommercielle ejendomsret både oprindelses- og herkomstkendetegn samt »retten til en iværksat og udøvet næring«.

Da vinbekendtgørelsens § 17 beskytter begge kategorier, er bestemmelsen ligeledes retmæssig efter fællesskabsretten.

Der kan efter forbundsregeringens opfattelse ikke herske tvivl om, at en flaskes form som sådan kan være genstand for en eneret, således at ingen andre end rettens indehavere har ret til at benytte den pågældende form.

1 — O.a.: Retlig betegnelse for en erhvervsvirksomheds drift som et selvstændigt formuegode, der nyder beskyttelse mod ikke-integritetskrænkelser.

Sådanne former skal i øvrigt anerkendes som varemærker ifølge et af Kommissionen fremsat forslag til en rådsforordning om et EF-varemærke.

Oprindelsesangivelsens virkning som et kendetegn for varen ville blive påvirket af tredjemands anvendelse af samme angivelse sammen med yderligere særlige angivelser. Dette ville være eksistenstruende for kendetegnet.

— For det andet har Forbundsrepublikkens regering gjort gældende, at »Vereinigung Frankenwein-Frankenland e. V.« den 4. juni 1978 har registreret et fællesmærke, der består af en traditionel »Bocksbeutel«-flaske med en bestemt billedetiket. Fællesmærket har dette indhold, fordi tredimensionale figurer — i modsætning til, hvad der følger af de af Kommissionen foreslåede EF-retlige varemærkeregler — ikke kan registreres som varemærker i henhold til tysk ret.

Følgelig ville værdien af sammenslutningens fællesmærke ligeledes blive berørt, såfremt den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske kunne benyttes til vine af anden oprindelse.

c) Afvisning af, at der er tale om vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne

Forbundsrepublikken Tysklands regering har gjort gældende, at de omstridte regler ikke indebærer en forskelsbehandling af indenlandske og udenlandske produkter, og at de ikke kan betragtes som en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne, da de gælder uden forskel for alle erhvervsdrivende, uanset nationalitet.

Reglerne, der kun skal sikre redelig handelsskik og beskytte forbrugernes interesser, begrænser ikke handelen med

vin mellem medlemsstaterne, og heller ikke handelen med vin i sædvanlige emballager eller særligt udformede emballager.

Sammenfattende finder Forbundsrepublikken Tysklands regering, at de præjudicielle spørgsmål bør besvares som følger:

»1. § 17 i vinbekendtgørelsen af 15. juli 1971 har ikke tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, der er i strid med EØF-traktatens artikel 30.

2. Subsidiært, og såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, bør andet spørgsmål besvares med, at § 17 i vinbekendtgørelsen i det foreliggende tilfælde er begrundet i hensynet til at beskytte de i EØF-traktatens artikel 36 nævnte retsgoder«.

C — *Indlæg fra Den italienske Republiks regering*

Den italienske Republiks regering har anført, at den anser vinbekendtgørelsens § 17 for at have tilsvarende virkninger som en kvantitativ indførselsrestriktion, som er forbudt i henhold til traktatens artikel 30, og som ikke kan henføres under artikel 36.

1. En kvantitativ indførselsrestriktion, der er omfattet af forbudet i traktatens artikel 30

— For det første forbyder den omstridte bestemmelse benyttelsen af »Bocksbeutel«-flasker til vin importeret fra andre medlemsstater eller til tysk vin fremstillet i andre dyrkningsområder.

— For det andet forbyder den — selv om den ikke fuldstændigt forbyder import af vin fra andre medlemsstater — i det mindste afsætning af sådan vin i Forbundsrepublikken Tyskland, når den udbydes til salg i flasker, der ligner »Bocksbeutel«-flasken, dvs. i en form, i hvilken vinene afsættes i det land, hvor de produceres og eksporteres.

— For det tredje har Den italienske Republiks regering påberåbt sig Domstolens praksis, i medfør af hvilken nationale foranstaltninger, der kræver en bestemt præsentation for salg af et produkt, falder ind under anvendelsesområdet for traktatens artikel 30 (dom af 19. 2. 1981, sag 130/80, Kelderman, Sml. 1981, s. 527, dom af 10. 11. 1982, sag 261/81, Walter Rau, sml. 1982, s. 3961).

2. Den omstridte bestemmelse er ikke omfattet af undtagelserne i artikel 36

Den italienske Republiks regering har anført, at selv om forelæggelseskendelsen er uklar på dette punkt, er det sandsynligt, at den forelæggende ret har haft forbrugerbeskyttelsen og redelig handelsskik i tankerne.

Regeringen finder imidlertid ikke, at disse undtagelsestilfælde kan finde anvendelse her i sagen.

a) For det første ligger det fast, at den såkaldte »Bocksbeutel«-flaske i Italien, navnlig i Trentino Alto Adige, har en mere end hundredårig tradition bag sig.

Som Domstolen fastslog i sin dom af 15. marts 1983 (sag 319/81, Kommissionen mod Det forenede Kongerige, Sml. 1983, s. 601) består der en forpligtelse til ikke at fastfryse markederne, hvorfor den pågældende foranstaltning ikke kan begrundes alene med henvisning til de tyske forbrugere.

b) For det andet har Den italienske Republiks regering anført, at selv om flaskeformen kan hjælpe forbrugerne til at identificere en vintype, som de kender, er det frem for alt oplysningerne på flaskeetiketten, som her er afgørende. Hvad dette angår, findes der idag detaljerede fællesskabsregler om betegnelse og præsentation af vine og druemost, der blandt andet har til formål at gøre det muligt for forbrugerne sikkert og hurtigt at identificere de forskellige typer vin og undgå forvekslinger.

Når en vin, der er fremstillet i Fællesskabet, således følger disse fællesskabsregler, bør den kunne omsættes frit i de øvrige medlemsstater, uden at disse frie varebevægelser begrænses af nationale regler vedrørende flaskens form.

Man kan finde støtte for dette synspunkt i artikel 18 i forordning nr. 997/81, der beskytter anvendelsen af flasketypen »flûte d'Alsace«, idet den, »for så vidt angår vin af druer, der er høstet på fransk område«, er forbeholdt nærmere bestemte kvbd; bestemmelsen udelukker imidlertid på ingen måde anvendelsen af denne type flaske til vine fremstillet i andre medlemsstater.

Den italienske Republiks regering drager heraf den slutning, at det efter fællesskabsreglerne først og fremmest er angivelser og oplysninger på etiketten, som kan sikre beskyttelsen af forbrugerne og redelig handelsskik, og at der følgelig ikke kan tillades andre beskyttelsesforanstaltninger, der ensidigt vedtages af medlemsstaterne, ikke engang mindre vidtgående bestemmelser end reglen i den tyske vinbekendtgørelses § 17.

Sammenfattende har den italienske regering følgelig foreslået, at spørgsmålene fra den nationale ret besvares som følger:

»En national foranstaltning som den, der er truffet i § 17 i Weinverordnung, udgør en ifølge EØF-traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion. En sådan foranstaltning kan heller ikke være begrundet i traktatens artikel 36, eller i hensynet til redelig handelsskik eller forbrugerbeskyttelsen«.

D — Indlæg afgivet af Kommissionen

1. Indledningsvis gennemgang af fællesskabsreglerne på området og de nationale tyske regler

a) Fællesskabsregler

Siden 1974 har der inden for rammerne af den fælles markedsordning været udstedt regler om betegnelse og præsentation af vin og druemost (Rådets forordning nr. 2133/74 af 8. 8. 1974, afløst af Rådets forordning nr. 355/79 af 5. 2. 1979, EFT L 54, 1979, s. 99). I sidstnævnte forordnings artikel 40, stk. 2, litra b), bestemmes det, at »anvendelsen af beholdere kan undergives visse betingelser, der skal fastlægges nærmere, og som især skal sikre, at ... b) producternes kvalitet og oprindelse fremtræder klart«.

Den til gennemførelse af forordning nr. 2133/74 af Kommissionen vedtagne forordning nr. 1608/76 er blevet afløst af Kommissionens forordning nr. 997/81 af 26. marts 1981 om gennemførelses-

bestemmelser vedrørende betegnelse og præsentation af vin og druemost (EFT L 106, 1981, s. 1).

For tiden er det alene flasketypen »flûte d'Alsace«, der er beskyttet i medfør af fællesskabsretten, jfr. navnlig artikel 18 i forordning nr. 997/81, der imidlertid kun beskytter »flûte d'Alsace«, når den anvendes til visse kvalitetsvine af druer, der er høstet på fransk område.

Heraf følger efter Kommissionens opfattelse, at »flûte d'Alsace« ligeledes kan benyttes til vin af druer, der er høstet på andre medlemsstaters område eller på tredjelandes område, og at disse vine lovligt kan afsættes i Frankrig.

Kommissionen har endvidere anført, at den i forbindelse med disse gennemførelsesregler har fremsat flere forslag til beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasker.

Et af disse forslag fik tilslutning fra et flertal af medlemsstaterne, men blev afvist af den tyske regering, og derfor senere trukket tilbage. Sagen er derefter blevet yderligere drøftet, men uden konkrete resultater.

b) Nationale tyske regler

Kommissionen har gennemgået vinbekendtgørelsens § 17 samt Bundesgerichtshof's domme vedrørende rækkevidden af den beskyttelse, der er tillagt »Bocksbeutel«-flasken.

Kommissionen har af dette udledt, at det særlige ved de tyske regler til beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken består i, at reglerne beskytter producenterne i et helt område af det tyske marked mod konkurrenterne fra samtlige andre vindyrkningsområder.

Denne beskyttelse går således langt videre end, hvad enkelte producenter kan opnå, for så vidt angår visse vinflaskers fremtoning eller form ved hjælp af lovgivningen om mønstre og varemærker.

En sådan individuel beskyttelse består i øvrigt blot i rettens civilretlige beskyttelse støttet på registreringen af varemærket eller mønstret og rettet mod uretmæssig benyttelse af »Bocksbeutel«-flasken.

2. Kommissionens principale standpunkt går ud på, at medlemsstaterne ikke har kompetence til at indføre regler svarende til § 17 i den tyske vinbekendtgørelse, eftersom der nu eksisterer trinhøjere fællesskabsregler inden for rammerne af den fælles markedsordning for vin

Selv om den nationale ret alene har stillet spørgsmål til Domstolen vedrørende de omtvistede bestemmelsers forenelighed med EØF-traktatens artikler 30 og 36, finder Kommissionen det følgelig nødvendigt, at der gives et samlet billede af de gældende fællesskabsregler på området inden for rammerne af det samarbejde, som er fastsat i traktatens artikel 177 mellem retterne i medlemsstaterne og Domstolen.

Kommissionen støtter sit synspunkt på en argumentation, der indeholder fire punkter.

a) Kommissionen har for det første gjort gældende, at det i artikel 54, stk. 1, i Rådets forordning nr. 337/79 om den

fælles markedsordning for vin (EFT L 54, 1979, s. 1) bestemmes, at Rådet »om fornødent« fastsætter regler for de af markedsordningen omfattede produkters betegnelse og præsentation. I stykkets andet punktum bestemmes det, at »indtil de i første afsnit nævnte regler bringes i anvendelse, gælder på dette område de af medlemsstaterne fastsatte regler«.

Efter Kommissionens opfattelse følger det heraf, at fællesskabsreglerne — hvor ikke andet er bestemt — efter deres ikrafttrædelse udelukker, at der opretholdes nationale regler på området.

Kommissionen har tilføjet, at det, efter det tidspunkt, hvor der ved forordning nr. 2133/74 for første gang blev indført almindelige regler om betegnelse og præsentation af vine, suppleret med gennemførelsesbestemmelserne i forordning nr. 1608/76, alene har været Fællesskabet, der har kunnet træffe afgørelse om opretholdelse — eventuelt foreløbigt — af nationale regler på det pågældende område.

b) Kommissionen har for det andet anført, at hvad særligt angår spørgsmålet om kompetencen til at udstede regler om benyttelse af bestemte beholdere med henblik på at kunne identificere vines kvalitet og oprindelse indeholder artikel 40, stk. 2, litra b), i forordning nr. 355/79 blandt andet en udtrykkelig bemyndigelse til at udstede fællesskabsregler.

Kommissionen har fuldt ud udnyttet denne bemyndigelse ved at udstede forordning nr. 997/81, der afløste forordning nr. 1608/76.

Ifølge Kommissionen støttes denne opfattelse af to forhold, nemlig dels den omstændighed, at artikel 18 i forordning nr. 997/81 indeholder en regel til beskyttelse af »flûte d'Alsace«, dels at forhandlingerne om beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken er ført inden for rammerne af den fælles markedsordning for vin, og at de fortsat finder sted i disse rammer.

c) Kommissionen har for det tredje påberåbt sig Domstolens praksis, navnlig dommen af 29. november 1978 (sag 83/78, Pigs Marketing Board, Sml. 1978, s. 2347), og gjort gældende, at samme resultat må følge af den omstændighed, at adgangen til et marked, der er undergivet en fælles markedsordning, for at det i traktatens artikel 39 fastsatte mål kan realiseres, må stå åben for alle producenter, der overholder de af Fællesskabet fastsatte regler for markedet.

Medlemsstaterne har derfor ikke ret til at fastsætte strengere regler for adgangen til markedet, end de regler der er indeholdt i de gældende fællesskabsbestemmelser.

En sådan situation foreligger med § 17 i vinbekendtgørelsen og § 67 i den tyske vinlov, hvis bestemmelser tilsammen begrænser anvendelsen af »Bocksbeutel«-flasken og straffer enhver overtrædelse af denne regel; bestemmelserne begrænser følgelig adgangen til markedet på en måde, der hverken er hjemmel eller mulighed for efter reglerne om den fælles markedsordning.

d) Kommissionen har endelig anført, at der i fællesskabsreglerne i forbindelse med den fælles markedsordning allerede er taget højde for de krav, som hensynet til redelig handelsskik og forbrugerbe-

skyttelse stiller, således som Domstolen har udtalt det i sin dom af 25. februar 1981 (sag 56/80, Weigand, Sml. 1981, s. 583).

De nævnte forordninger indeholder detaljerede bestemmelser om etikettering, og netop disse bestemmelser har Domstolen tillagt afgørende betydning med hensyn til sikringen af redelig handelsskik og forbrugerbeskyttelsen, således som det blev fastslået i dens dom af 10. november 1982 (sag 261/81, Walter Rau).

Som konklusion finder Kommissionen, at det må antages, at de gældende fællesskabsbestemmelser er udtømmende, og at der følgelig ikke er plads for nationale regler om beskyttelse af de pågældende retsgoder.

Der kan således kun på fællesskabsretligt plan indføres bestemmelser til supplering af de gældende bestemmelser vedrørende »flûte d'Alsace« med henblik på en bedre beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken, under samtidig hensyntagen til de legitime interesser, der tilkommer andre brugere af denne flasketype.

Efter Kommissionens opfattelse har medlemsstaterne således ikke længere kompetence til at indføre eller opretholde bestemmelser om benyttelsen af beholdere, som kan tjene til at identificere forskellige vines kvalitet og oprindelse.

3. Kommissionens subsidiære stillingtagen til, hvorleden den nationale rets spørgsmål skal besvares

Kommissionen har anført, at det følger af Domstolens praksis (dom af 6. 11. 1979, sagerne 16-20/79, Danis, Sml. 1979, s. 3327), at for så vidt angår landbrugsprodukter, der er omfattet af en fælles markedsordning, skal foreneligheden af en national regulering af de pågældende markeder med traktatens bestemmelser først og fremmest vurderes ud fra markedsordningen.

a) Anvendelsen af traktatens artikel 30

— Kommissionen har anført, at § 17 i vinbekendtgørelsen ifølge den fortolkning, som den nationale ret synes at have til hensigt at anlægge, og som i øvrigt ikke forekommer at være i overensstemmelse med Bundesgerichtshof's fortolkning, ligeledes finder anvendelse på vine fra andre medlemsstater, der præsenteres i flasker, som i udpræget grad ligner de i Franken benyttede »Bocksbeutel«-flasker.

Bestemmelsen indeholder efter denne fortolkning et afsætningsforbud for udenlandske producenter, der ønsker at eksportere vin i flasker af denne type til Forbundsrepublikken Tyskland.

Andre medlemsstater, navnlig Italien, tillader salg af vin i disse flasker uanset vinens oprindelse.

— Dette betyder efter Kommissionens opfattelse, at producenterne i andre medlemsstater er tvunget til at benytte en anden præsentation specielt for det tyske marked, hvis de vil afsætte deres vin i Forbundsrepublikken Tyskland. En sådan forpligtelse til at foretage en speciel aftapning vil indebære ekstra omkostninger for disse producenter.

Disse ekstra omkostninger kan eventuelt medføre, at eksportørerne giver afkald på at eksportere til det pågældende land, således at der sker en afskærmning af det tyske marked.

— Kommissionen har tilføjet, at ifølge traktatens artikel 30 har medlemsstaterne ikke ret til for præsentationen af vin, der importeres fra andre medlemsstater, ensidigt at fastsætte regler, der har tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion.

I den foreliggende sag finder Kommissionen under hensyn til Domstolen praksis (dom af 20. 2. 1979, sag 120/78, Rewe, Sml. 1979, s. 649, dom af 17. 6. 1981, sag 113/80, Kommissionen mod Irland, Sml. 1981, s. 1625, og Rau-sagen, sag 261/81, omtalt ovenfor), at der foreligger en foranstaltning, der er egnet til direkte eller indirekte, aktuelt eller potentielt, at begrænse importen fra andre medlemsstater, således at de omtvistede regler udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion i det omfang, de ikke er uomgængeligt nødvendige, som omtalt i Domstolens retspraksis.

— Kommissionen har herefter behandlet spørgsmålet, om redelig handelsskik og hensynet til beskyttelsen af forbrugerne mod misbrug gør den pågældende regel uomgængeligt nødvendig.

Kommissionen har fremhævet, at selv om en medlemsstat har ret til at søge at undgå, at offentligheden udsættes for vildfarelser, bør dette dog ikke føre til, at der indføres ensidige foranstaltninger, som begrænser de frie varebevægelser mere end strengt nødvendigt.

En sådan situation foreligger, såfremt man med andre foranstaltninger, der er mindre indgribende, vil kunne opnå det samme.

Kommissionen har her anført, at det er tilstrækkeligt at stille passende krav med hensyn til etiketteringen af produkterne for at nå det pågældende formål, nemlig beskyttelsen af forbrugerne.

Under de i sagen foreliggende omstændigheder finder Kommissionen, at selv om de flasker, som straffesagen mod Karl Prantl angår, stærkt ligner den originale »Bocksbeutel«-flaske, giver etiketteringen forbrugerne alle nødvendige oplysninger, således som det fremgår af forelæggelseskendelsen.

Kommissionen konkluderer heraf, at hverken hensynet til redelig handelsskik eller forbrugerbeskyttelsen i den foreliggende situation kan begrunde, at en medlemsstat for vin, der importeres fra andre medlemsstater, ensidigt indfører sine egne regler vedrørende flaskers form.

b) Anvendelsen af artikel 36

Kommissionen har gjort gældende, at bestemmelserne i traktatens artikel 36 efter en streng fortolkning ikke kan anvendes, da redelig handelsskik og forbrugerbeskyttelse ikke er omfattet af undtagelserne i artikel 36, men derimod skal vurderes direkte i forbindelse med anvendelsen af artikel 30 (jfr. Domstolens dom af 10. 6. 1981, sag 113/80, Kommissionen mod Irland, Sml. 1981, s. 1625).

c) Konklusion

Sammenfattende foreslår Kommissionen, at den nationale rets spørgsmål besvares som følger:

»1. Kompetencen til at udstede regler om anvendelse af beholdere, som kan tjene til at identificere vines kvalitet og oprindelse, tilkommer Fællesskabet, jfr. artikel 40, stk. 2, litra b), i forordning (EØF) nr. 355/79, der har afløst den ligelydende artikel 40, stk. 2, ltira b), i forordning (EØF) nr. 2133/74. Medlemsstaterne har i det mindste siden ikrafttrædelsen af forordning (EØF) nr. 1608/76, der senere er blevet afløst af forordning (EØF) nr. 997/81, ikke længere kompetence til på dette område at indføre eller opretholde nationale regler, som der ikke er hjemmel til eller mulighed for i de pågældende bestemmelser i den fælles markedsordning for vin.

2. Uanset kompetencespørgsmål må der antages at foreligge en ifølge EØF-traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, når en medlemsstat ensidigt indfører en handelsregulering, ifølge hvilken salg af vin i bestemte former for flasker forbeholdes kvalitetsvin fra et eller flere dyrkningsområder i denne medlemstat. En sådan foranstaltning kan ikke anses som uomgængeligt nødvendig af hensyn til redelig handelsskik og beskyttelse af forbrugere mod vildledning, da man ved hjælp af etikettering kan tilgodese disse hensyn på en for de frie varebevægelser mindre indgribende måde.

3. Nationale bestemmelser, der begrænser de frie varebevægelser mellem medlemsstaterne, kan kun være berettigede i henhold til EØF-traktatens artikel 36, såfremt der foreligger en af de undtagelser, der udtømmende er angivet i artiklen. Artiklen kan ikke anvendes på nationale regler, som er indført til sikring af redelig handelskik eller af hensyn til forbrugerbeskyttelsen«.

III — Svar på spørgsmål stillet af Domstolen

A — Svar fra Kommissionen

1. I sin besvarelse af det første spørgsmål vedrørende resultatet af den af Kommissionen foretagne undersøgelse af spørgsmålet, om tilsvarende regler eller sædvaner, der anerkendes i national lovgivning, forekommer i andre medlemsstater, har Kommissionen omtalt dels italienske bestemmelser, der beskytter »pulcianella«, »bottiglia Marsale« og »fiasco Toscano« og forbeholder brugen af disse flasker eller beholdere for bestemte vine, dels franske bestemmelser til beskyttelse af den såkaldte »Clavelin«-flaske.

Som svar på det andet spørgsmål vedrørende det hidtidige arbejde med og forhandlingerne om en beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken, har Kommissionen givet en meget fyldig oversigt over de førte forhandlinger og andre bestræ-

belser, der er udfoldet i årene 1974 til 1983 med henblik på at opnå en beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken. Kommissionen har afslutningsvis anført, at det sammenbrud i forhandlingerne om beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken, der skete i 1976, på et tidspunkt, hvor der var gode udsigter til at nå til en aftale, må tilskrives den tyske regerings holdning. Senere forsøg, navnlig i 1980, på at nå frem til en aftale har vist, at de andre berørte medlemsstater i mellemtiden ligeledes indtager en stejlere holdning, således at det ikke har været muligt at opnå enighed.

B — Svar fra Forbundsrepublikken Tysklands regering

1. Formålet med foreningen »Frankenwein-Frankenland e. V.«

Sammenslutningen har til formål at reklamere for Franken-vin og dennes dyrkningsområde samt at beskytte eneretten til anvendelsen af »Bocksbeutel«-flasker til aftapning af Franken-vin.

2. Årsagerne til, at sammenslutningen har registreret et fællesmærke

Anvendelsen af »Bocksbeutel«-flasken til en vin af anden oprindelse udgør en overtrædelse af artikel 3 i den tyske lov om uretmæssig konkurrence af 7 juni 1909. Da lovens § 3 ikke hjemler nogen eneret, og da der i hvert enkelt tilfælde skal føres bevis for overtrædelse af god markedsføringsskik, vil et varemærke i nogen grad kunne lette retsforfølgningen mod konkurrenter, der optræder retsstridigt. Mærket er blevet registreret i håbet om for fremtiden at kunne føre processer til beskyttelse af mærket på en mere økonomisk og enkel måde.

3. De tyske regler, i medfør af hvilke sammenslutningen har registreret fællesmærket

Ifølge § 17 ff. i den tyske lov om varemærker, som affattet ved bekendtgørelse af 2. januar 1968, kan der registreres et fællesmærke af sammenslutninger, som er i besiddelse af retsevne, og som forfølger erhvervsmæssige formål. Medmindre andet bestemmes i §§ 17-23 i loven om uretmæssig konkurrence, finder bestemmelserne om varemærker anvendelse på fællesmærker.

Et fællesmarked har ikke til formål at fungere som kendetegn for varer fra en bestemt erhvervsvirksomhed, men som kendetegn for varer fra alle sammenslutningens medlemmer. Dette forudsætter efter tysk ret, at mærket er todimensionalt, da tysk ret ikke anerkender mærkebeskyttelse af tredimensionale figurer.

»Bocksbeutel«-flasken kan således ikke beskyttes som flaske, men udelukkende som afbildning på en flade.

IV — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 6. december 1983 blev der afgivet mundtlige indlæg af Karl Prantl ved advokat, Dr. H. G. Strohm. Forbundsrepublikken Tysklands regering ved professor Dr. Rudolf Lukes, som befuldmægtiget, Den italienske Republiks regering ved advokat I. M. Braguglia, som befuldmægtiget, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved Bernhard Jansen, som befuldmægtiget.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 24. januar 1984.

Præmisser

1 Ved kendelse af 12. januar 1983, indgået til Domstolen den 28. januar 1983, har Landgericht München II i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt to spørgsmål om fortolkningen af EØF-traktatens artikler 30 og 36 med henblik på at kunne tage stilling til, om § 17 i den tyske bekendtgørelse om vin, hedvin og andre drikkevarer med et indhold af vin af 15. juli 1971 (Bundesgesetzblatt 1971, afdeling I, s. 926) (i det følgende benævnt »vinbekendtgørelsen«) er forenelig med fællesskabsretten.

2 Spørgsmålene er opstået under en straffesag mod den italienske drikkevarehandler Karl Prantl, der er sat under tiltale for i tiden fra den 3. december 1980 til den 10. september 1981 vedvarende i Forbundsrepublikken Tyskland at have indført, oplagret og solgt italiensk rødvin fra vinfirmaet Martini i Girlan (provinsen Bolzano — Trentino Alto Adige) under ulovlig brug af såkaldte »Bocksbeutel«-flasker.

3 »Bocksbeutel«-flasken er en dråbeformet flaske af særlig udformning, og kvalitetsvine (kvbd), som hidrører fra Franken, det såkaldte badensiske Franken og fire kommuner beliggende i den centrale del af Baden, sælges i denne flaske. Brugen af denne flaske har i Franken flere hundrede års tradition bag sig.

4 I Italien i Bolzano-provinsen har brugen af »Bocksbeutel«-flasken ligeledes en over hundrede år gammel tradition. Den traditionelle, italienske »Bocksbeutel«-flaske er en smule rundere end den frankiske »Bocksbeutel«-flaske, og dens hals er en anelse kortere.

5 Den tyske vinbekendtgørelse, således som den var affattet på det for i hovedsagen relevante tidspunkt, bestemmer i § 17 følgende:

»Kun kvalitetsvin fra et bestemt dyrkningsområde ('QbA') hidrørende fra dyrkningsområdet Franken, fra Taubertal i Baden og Schüpfergrund, samt fra kommunerne Neuweier, Steinbach, Umweg og Varnhalt må bringes i handelen aftappet på traditionelle 'Bocksbeutel'-flasker«.

I bekendtgørelsens § 23, stk. 2, bestemmes følgende:

»Efter vinlovens § 67, stk. 5, nr. 2, straffes den, der i strid med § 17 bringer andre end de deri anførte produkter i handelen aftappet på 'Bocksbeutel'-flasker«.

6 Amtsgericht Miesbach frifandt ved dom af 6. juli 1982 Prantl, idet retten fandt, at de af ham benyttede flasker nok var traditionelle »Bocksbeutel«-flasker som nævnt i vinbekendtgørelsens § 17, men at bestemmelsen ikke kunne finde anvendelse som følge af EØF-traktatens artikler 30 og 36.

7 Anklagemyndigheden indankede sagen for Landgericht München II og gjorde gældende, dels at vinbekendtgørelsens § 17 ikke havde tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion i strid med traktatens artikel 30, dels at bestemmelsen var begrundet i hensynet til forbrugerne og beskyttelsen af redelig handelsskik.

8 Landgericht fandt, at de af Prantl benyttede »Bocksbeutel«-flasker »i deres form har stor lighed med den frankiske 'Bocksbeutel'-flaske«, og var tilbøjelig til at anse flaskerne som traditionelle »Bocksbeutel«-flasker i den i vinbekendtgørelsen § 17 anvendte betydning. Retten rejste imidlertid det spørgsmål, om bestemmelsen i relation til indførsel fra andre medlemsstater ville være forenelig med traktatens artikler 30 og 36.

9 Landgericht München II fandt det derfor inden straffesagens afgørelse nødvendigt at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1. Har § 17 i bekendtgørelse om vin, hedvin og andre drikkevarer med indhold af vin af 15. juni 1971 (vinbekendtgørelsen) tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, svarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, således at den strider mod EØF-traktatens artikel 30?

2. Falder vinbekendtgørelsens § 17 under de særlige omstændigheder i den foreliggende sag ind under reglerne i EØF-taktatens artikel 36 om beskyttelse af de deri nævnte retsgoder?«

10 Forbundsrepublikken Tysklands regering har med rette bemærket, at Domstolen ikke inden for rammerne af EØF-traktatens artikel 177 kan tage stilling til fortolkningen og gyldigheden af nationale retsregler. Som flere gange fastslået i retspraksis kan Domstolen imidlertid meddele den nationale ret de fortolkningselementer fra fællesskabsretten, som kan sætte den nationale ret i stand til at tage stilling til det problem, der er forelagt den.

11 Således forstået går spørgsmålene ud på, om traktatens artikler 30 og 36 skal fortolkes således, at de er til hinder for bestemmelser af den art, som er indeholdt i den pågældende nationale ordning.

Vedrørende anvendelsen af de fællesskabsretlige bestemmelser om den fælles markedsordning for vin

12 Indledningsvis må der tages stilling til Kommissionens principale standpunkt, nemlig at der på området for den fælles markedsordning for vin gælder en udtømmende fællesskabsordning, der omfatter alle nødvendige bestemmelser med hensyn til vins præsentation og brugen af bestemte beholdere med henblik på, at vines kvalitet og oprindelse kan skelnes fra hinanden. Kommissionen har heraf udledt, at der således foreligger trinhøjere fællesskabsbestemmelser, og at medlemsstaterne efter ikrafttrædelsen af denne ordning ikke længere har kompetence til at opretholde eller indføre nationale foranstaltninger på det pågældende område.

13 Det er rigtigt, at når et regelsæt for en fælles markedsordning kan anses som udtømmende, har medlemsstaterne ikke længere kompetence på området, medmindre andet måtte være udtrykkeligt bestemt.

14 Det er ligeledes rigtigt, at på det af sagen omfattede tidspunkt kunne Fællesskabets retsforskrifter vedrørende den fælles markedsordning for vin (navnlig Rådets forordning nr. 337/79 af 5. 2. 1979 om den fælles markedsordning for vin, EFT L 54, s. 1, Rådets forordning nr. 355/79 af 5. 2. 1979 om fastsættelse af almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin og druemost, EFT L 54, s. 99, Kommissionens forordning nr. 2164/80 af 8. 8. 1980 om syvende ændring af forordning nr. 1608/76 om gennemførelses-

bestemmelser vedrørende betegnelse og præsentation af vin og druemost, EFT L 214, s. 1, samt Kommissionens forordning nr. 997/81 af 26. 3. 1981 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende betegnelse og præsentation af vin og druemost, EFT L 106, s. 1) anses at udgøre en udtømmende ordning, navnlig med hensyn til priser og intervention, handelen med tredjelande, regler for produktionen og visse ønologiske fremgangsmåder samt med hensyn til betingelserne for vins betegnelse og etikettering.

15 Det bemærkes imidlertid, at artikel 54, stk. 1, i forordning nr. 337/79 bestemmer, at »Rådet ... med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen om fornødent [fastsætter] reglerne for de i artikel 1 nævnte produkters betegnelse og præsentation. Indtil de i første afsnit nævnte regler bringes i anvendelse, gælder på dette område de af medlemsstaterne fastsatte regler«. For så vidt bestemmer forordning nr. 355/79 alene, at anvendelsen af beholdere kan undergives visse betingelser, der skal fastlægges nærmere, og som især skal sikre, at produkternes kvalitet og oprindelse fremtræder klart (artikel 40), og at betegnelse og præsentation af vinene ikke må kunne føre til forveksling med hensyn til produktets art, oprindelse og sammensætning (artikel 43). Hvad angår beskyttelsen af bestemte former for flasker, indeholder forordning nr. 997/81's artikel 18 alene en beskyttelse af brugen af den såkaldte »flûte d'Alsace«-flaske.

16 For så vidt angår spørgsmålet om flaskers form og den eventuelle beskyttelse heraf, der må anses som subsidiært i forhold til de grundlæggende principper i en fælles markedsordning, kan man ikke af bestemmelserne om beskyttelse af »flûte d'Alsace«-flasken udlede, at fællesskabslovgiver har udtømt sin kompetence i medfør af førnævnte artikel 54. Til støtte herfor kan endvidere anføres, at der igennem flere år på fællesskabsplan er blevet ført forhandlinger om indførelse af en ordning til beskyttelse af »Bocksbeutel«-flasken, og at flere forordningsforslag er blevet udarbejdet til dette formål, om end uden held. Det fremgår heraf, at fællesskabsbestemmelserne ikke har tilsigtet at beskytte »flûte d'Alsace«-flasken som den eneste. Følgelig tillader førnævnte forordnings nr. 337/79 artikel 54, stk. 1, at medlemsstaterne på dette område kan bibeholde deres egne regler, forudsat de ikke tilsidesætter traktatens artikler 30 ff.

17 Under disse omstændigheder kan Kommissionens principale standpunkt ikke tiltrædes, og der må følgelig svares på den nationale rets spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikler 30 og 36.

Traktatens artikel 30 (første spørgsmål)

18 Med dette spørgsmål har den forelæggende ret i det væsentlige spurgt, om traktatens artikel 30 skal fortolkes således, at der foreligger en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, når en medlemsstat ved indførsel af vin fra en anden medlemsstat anvender retsforskrifter, der forbeholder benyttelsen af en bestemt flaskeform for bestemte nationale producenter og belægger enhver anden brugers anvendelse af en tilsvarende flaske med straf.

19 Forbundsrepublikken Tysklands regering har gjort gældende, at den omstridte bestemmelse i vinbekendtgørelsen falder uden for traktatens artikel 30, for så vidt som den:

— ikke udgør en national foranstaltning, der er egnet til mærkbart at påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne,

— anvendes uden forskel på nationale og importerede produkter

og

— alene sanktionerer anvendelse af den originale »Bocksbeutel«-flaske og normalt ikke berører importører, der benytter tilsvarende flasker, når disse frembyder selv små forskelle fra de originale flasker, samt

— er begrundet i hensynet til beskyttelsen af forbrugerne og redelig forretningsskik, da den originale »Bocksbeutel«-flaske må anses som en indirekte geografisk oprindelsesbetegnelse.

20 Det bemærkes for det første, at traktatens artikel 30 forbyder enhver foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion i handelen mellem medlemsstaterne. Der foreligger allerede en tilsidesættelse af dette forbud, når de pågældende foranstaltninger er egnet til direkte eller indirekte, aktuelt eller potentielt, at hindre samhandelen mellem medlemsstaterne, idet det ikke er nødvendigt, at foranstaltningerne er af en art, der mærkbart påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.

21 For det andet bemærkes det, som flere gange fastslået i retspraksis, at også nationale regler for handelen med et produkt, der anvendes uden forskel på indenlandske og på importerede produkter, er omfattet af forbudet i traktatens artikel 30, såfremt reglerne rent faktisk har beskyttende virkninger, der er til gunst for en typisk indenlandsk produktion og i samme omfang til skade for bestemte produkter fra andre medlemsstater.

22 Regler af den i vinbekendtgørelsens § 17 indeholdte art, som forbeholder brugen af en flaske af bestemt form for visse producenter af indenlandsk vin, har beskyttelsesvirkninger i det omfang, ordningen favoriserer de pågældende producenter i forhold til producenter i andre medlemsstater, der traditionelt aftapper deres vin i flasker, hvis form er identisk eller stærkt lignende.

23 Producenterne i udførselsmedlemsstaterne, der ønsker at afsætte deres vin i dén medlemsstat, hvor de af hovedsagen omfattede regler er blevet indført, tvinges til at aftappe deres vin til et bestemt marked i andre flaske, end de traditionelt bruger i både oprindelseslandet og andre medlemsstater. Afsætningen af vinen gøres hermed vanskeligere eller mere byrdefuld, bl.a. på grund af de yderligere omkostninger, der skyldes nødvendigheden af en speciel aftapning af produkterne med henblik på at bringe dem i overensstemmelse med de krav, der gælder på bestemmelsesstedets marked. Desuden ville disse producenter blive berøvet den handelsmæssige fordel, der kan bestå i at benytte dén i oprindelseslandet eller -regionen traditionelle præsentation på det marked, hvor den i sagen omtvistede ordning gælder.

24 Det må således antages, at regler af den pågældende art, selv om de anvendes uden forskel på indenlandske og importerede produkter, rent faktisk har en beskyttende virkning. Følgelig omfattes reglerne af forbudet i traktatens artikel 30.

25 Det er for det tredje rigtigt, hvad Domstolen da også flere gange har udtalt, at i mangel af udtømmende regler om emballering af de her drøftede produkter, må de hindringer i de frie varebevægelser inden for Fællesskabet, der følger af forskelle i de nationale regler, accepteres i det omfang, hvor reglerne anvendes ens på indenlandske og udenlandske produkter og kan begrundes som nødvendige til opfyldelsen af uomgængelige krav, navnlig hensynet til forbrugerbeskyttelse og redelig handelsskik.

26 Principielt kan man ikke bestride berettigelsen af retsforskrifter, der har til formål at hindre, at forbrugeren forveksler vine af forskellig oprindelse og kvalitet. Dette ønske er særligt berettiget inden for vinområdet, hvor traditioner og særlige egenskaber spiller en stor rolle. Herved udtales det i anden betragtning i præamblen til forordning nr. 355/79, at »målet for enhver betegnelse og præsentation må være at give så nøjagtige og præcise oplysninger som muligt for at lette den bedømmelse af produkterne, som foretages af eventuelle købere og de offentlige organer, der skal regulere og kontrollere handelen med disse produkter; der bør derfor fastsættes regler for at nå dette mål« — og videre i tredje betragtning udtales, at det [er] hensigtsmæssigt at sigte mod den bedst mulige oplysning af de pågældende, dog således at der tages hensyn både til de forskellige sædvaner og traditioner i medlemsstater og tredjelande, samt til fællesskabsrettens udvikling«.

27 Ved bedømmelsen af, om nationale regler lovligt kan forbyde afsætningen af vin indført i en bestemt type flasker for at beskytte en indirekte, geografisk oprindelsesbetegnelse af forbrugerhensyn, skal det imidlertid bemærkes, at under en fælles markedsordning skal hensynet til forbrugerbeskyttelse og redelig handelsskik, for så vidt angår vines præsentation, sikres under gensidig respekt af traditionelle sædvaner, der loyalt anvendes i de forskellige medlemsstater.

28 I denne henseende fremgår det af forhandlingerne for Domstolen, at flasker af samme type som »Bocksbeutel«-flasken eller med forskelle, der for forbrugeren fremstår som umærkelige, traditionelt benyttes i handelen med vine fra visse regioner i Italien. En eneret til at bruge en bestemt type flaske i henhold til de nationale regler i en medlemstat kan derfor ikke hindre indførsel af vin fra en anden medlemsstat, der er aftappet i flasker af identisk eller lignende form i henhold til en traditionel sædvane, der loyalt anvendes i denne medlemsstat.

29 Med hensyn til den tyske regerings anbringende om, at afsætningen af vin af forskellig oprindelse i samme type flaske kan fremkalde en vildfarelse hos forbrugeren, skal det bemærkes, at fællesskabsbestemmelserne vedrørende

etikettering af vine, navnlig artiklerne 12-18 i forordning nr. 355/79 om etikettering af kvalitetsvine fremstillet i bestemte dyrkningsområder, udgør et særdeles detaljeret regelsæt, der kan hindre de befrygtede forvekslinger.

30 Det første spørgsmål må således besvares med, at traktatens artikel 36 skal fortolkes således, at der foreligger en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, såfremt en medlemsstat på indførsel af vine med oprindelse i en anden medlemsstat anvender nationale regler, hvorefter kun visse indenlandske producenter må anvende en bestemt flaskeform, når benyttelsen af denne eller en lignende flaskeform i oprindelsesstaten sker i overensstemmelse med en traditionel sædvane, der anvendes loyalt.

Traktatens artikel 36 (andet spørgsmål)

31 Den nationale ret har her i det væsentlige spurgt, om en af de i artikel 36 indeholdte undtagelser fra det grundlæggende princip om frie varebevægelser kan begrunde anvendelsen af regler, der forbeholder en gruppe af indenlandske producenter brugen af en bestemt flaskeform.

32 Forbundsrepublikken Tysklands regering har herved for det første gjort gældende, at vinbekendtgørelsens § 17 er begrundet i hensynet til den offentlige orden, jfr. traktatens artikel 36, eftersom bestemmelsens forskrifter er belagt med straf.

33 Det bemærkes, at det ikke er tilstrækkeligt til at henføre et regelsæt under begrebet den offentlige orden i traktatens artikel 36, at de pågældende regler er belagt med straf.

34 Forbundsrepublikken Tysklands regering har for det andet gjort gældende, at præsentationen af vin fra Franken og fra Baden i den »originale 'Bocksbeutel'-flaske« udgør en indirekte, geografisk oprindelsesbetegnelse og dermed en industriel og kommerciel ejendomrettighed, der tilhører producenterne i det givne område, og som de omtvistede regler lovligt kan beskytte.

35 Idet det findes ufornødent at tage stilling til de med dette standpunkt rejste retsspørgsmål, må det anses for tilstrækkeligt at bemærke, at under alle omstændigheder kan producenter, der traditionelt benytter en bestemt flaskeform, ikke lovligt påberåbe sig en industriel eller kommerciel ejendomsrettighed til at hindre indførsel fra en anden medlemsstat af vine, der er aftappet på identiske eller lignende flasker i henhold til en traditionel sædvane, der loyalt anvendes i denne stat.

36 Forbundsrepublikken Tysklands regering har endelig bemærket, at en tysk forening, der bærer navnet »Frankenwein Frankenland e. V.«, hvis formål bl.a. er at sikre, at »Bocksbeutel«-flasker alene benyttes til aftapning af vin fra Franken, den 4. juni 1978 har registreret et fællesmærke, der indeholder en gengivelse af en traditionel »Bocksbeutel«-flaske med en bestemt billedetiket. Regeringen har heraf udledt, at denne forening er indehaver af en industriel og kommerciel ejendomsrettighed, og at værdien af det således registrerede fællesmærke ville blive påvirket, hvis den originale »Bocksbeutel«-flaske kunne benyttes til vin af anden oprindelse.

37 Hertil skal bemærkes, at en producentforenings registrering af et fællesmærke, der omfatter en gengivelse af en flaske af bestemt form med en billedetiket, og den heraf afledte beskyttelse, ikke kan få betydning for spørgsmålet, om nationale regler, der forbeholder brugen af en flaske af samme form for vinproducenter i visse regioner, kan anses som begrundet i henhold til traktatens artikel 36.

38 Det andet spørgsmål fra den nationale ret må således besvares med, at traktatens artikel 36 skal fortolkes således, at foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative indførselsrestriktioner, der følger af nationale regler om, at det forbeholdes visse indenlandske producenter og forhandlere at anvende en bestemt form for vinflasker, ikke kan begrundes i hensynet til den offentlige orden, uanset om der til reglerne er knyttet en strafferetlig sanktion; foranstaltningerne kan heller ikke støttes på hensynet til beskyttelse af industriel og kommerciel ejendomsret med den begrundelse, at flasken traditionelt anvendes af de indenlandske producenter, når identiske eller

lignende flasker benyttes i en anden medlemsstat i henhold til en traditionel sædvane, der anvendes loyalt i handelen med vine med oprindelse i denne stat.

Sagens omkostninger

39 De udgifter, der er afholdt af Forbundsrepublikken Tysklands regering, Den italienske Republiks regering og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale domstol, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som Landgericht München II har forelagt den ved kendelse af 28. januar 1983, for ret:

1. **Traktatens artikel 30 skal fortolkes således, at der foreligger en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, såfremt en medlemsstat på indførsel af vine med oprindelse i en anden medlemsstat anvender nationale regler, hvorefter kun visse indenlandske producenter må anvende en bestemt flaskeform, når benyttelsen af denne eller en lignende flaskeform i oprindelsesstaten sker i overensstemmelse med en traditionel sædvane, der anvendes loyalt.**

2. **Traktatens artikel 36 skal fortolkes således, at foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative indførselsrestriktioner, der følger af nationale regler om, at det forbeholdes visse indenlandske producenter og forhandlere at anvende en bestemt form for vinflasker, ikke kan begrundes i hensynet til den offentlige orden, uanset om der til reglerne er knyttet en strafferetlig sanktion; foranstaltningerne kan heller ikke støttes på hensynet til beskyttelse af industriel**

og kommerciel ejendomsret med den begrundelse, at flasken traditionelt anvendes af de indenlandske producenter, når identiske eller lignende flasker benyttes i en anden medlemsstat på grundlag af en traditionel sædvane, der anvendes loyalt i handelen med vine med oprindelse i denne stat.

Mertens de Wilmars Koopmans Galmot Pescatore

Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco Due Everling

Afsagt i offenligt retsmøde i Luxembourg den 13. marts 1984.

For justitssekretæren

J. A. Pompe

Assisterende justitssekretær

J. Mertens de Wilmars

Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT SIR GORDON SLYNN FREMSAT DEN 24. JANUAR 1984 [1]

Høje Domstol.

Den italienske statsborger Karl Prantl leder et selskab, der driver virksomhed i Forbundsrepublikken Tyskland. Prantl blev ved Amtsgericht i Miesbach sat under tiltale for i tidsrummet 3. december 1980 til 10. september 1981 at have solgt eller have oplagret med henblik på salg italiensk rødvin indeholdt i såkaldte »Bocksbeutel«-flasker i strid med § 17 i den tyske vinbekendtgørelse af 1971. Denne forbyder salg af vin i den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske, bortset fra kvalitetsvin, kvbd, fra Franken og visse andre dyrkningsområder. Overtrædelse af dette forbud straffes med fængsel eller bøde.

Prantl blev frifundet med den begrundelse, at skønt der var benyttet traditionelle »Bocksbeutel«-flasker, stred

1 — Oversat fra engelsk.